

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

בעניין: אליהו אוחנה
ע"י ב"כ עו"ד ש. סירקיס
המערער

נ ג ד

1. ריטה אוחנה
2. פלונית (קטינה)
3. אלמונית (קטינה)
4. פלוני (קטין)
- משיבים 4-2 ע"י אמם והאפוטרופוס הטבעי שלהם
- משיבה 1
- ע"י ב"כ עו"ד א. אשכנזי ואח'
- המשיבים

פסק דין

1
2
3
4
5
6

7 1. זהו ערעור על פסק דין שניתן ע"י ביה"מ לענייני משפחה בירושלים (כב' השופט מ.
8 הכהן) ביום 04/08/02, לפיו חוייב המערער לשלם סך של 1,100 ₪ לחודש
9 למזונותיה של כל אחת משלוש בנותיו הקטינות (ילידות 96, 97 ו-99). בנוסף
10 לסכום זה חוייב המערער במחצית מהוצאותיהן הרפואיות החריגות שאינן מכוסות
11 ע"י קופ"ח וכן מחצית הוצאות המעון של הבת הקטנה, בסך של 625 ₪ לחודש,
12 לתקופה שמיום 30/09/01-12/07/01.

13

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1 כן נקבע כי קצבת הילדים המשולמת ע"י המל"ל, בסך של ₪ 670 לחודש, תשולם
2 לידי האם.

3

4 כ"כ - בהתבסס על העובדה כי על הדירה בה מתגוררים המערערים והרשומה ע"ש
5 בני הזוג רובצת משכנתא שבמחציתה, בסך של כ-1,150 ₪ לחודש, מחוייבת האם
6 על פי החלטת ביה"ד הרבני - חוייב המערער בתשלום המחצית הנוותרת.

7

8 2. בפסה"ד של ביה"מ קמא נקבע, כמימצא עובדתי, כי המערער עובד במשרה מלאה
9 ומשתכר כ-6,000 ₪ לחודש וכי הכנסתה של האם ממשכורת מגיעה לכדי 3,800 ₪
10 לחודש. כ"כ נחה דעתו של ביה"מ קמא כי המערער לבדו נושא בהחזר הלוואה
11 לרכישת רכב שנטל בעת שניהלו בני הזוג חיים משותפים.

12

13 עוד נקבע בפסה"ד כי לא הובאו ראיות ברורות לענין צרכי הקטינות וגם "יש שוני
14 בין הסכומים אותם דרשה (האם) תחילה לאלה שדרשה לאחר מכן", ולפיכך שומה
15 על ביה"מ "לאמוד את צרכיהן לפי נסיון החיים של השופט היושב בתוך עמו" (ע"א
16 687/83, מזור נ' מזור, פ"ד ל"ח (3) 29, 33).

17

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1 לאחר שנסקרה בפסה"ד ההלכה לענין החיוב החל על האב לשאת בנטל מזונותיהן
2 של הקטינות נקבעו הסכומים כאמור, ללא פירוט כלשהו ובלא שנקבע מהו חלק
3 המזונות הבסיסיים בסכום שנקבע.
4
5 3. לטענת המערער לא זאת ששכרו בפועל מגיע לכדי כ-5,500 ₪ לחודש בלבד (בשל
6 "הפרשה כפויה" לקרן השתלמות וקרן פנסיה) אלא שגם על פי גובה שכרו, כפי
7 שנקבע ע"י ביה"מ, הסכום שנוטר בידו לאחר תשלום המזונות הינו זעום ביותר
8 ואינו מאפשר לו להתקיים ולו בדוחק, תוך הישענות על בני משפחה וחברים וללא
9 יכולת לשכור דירה למגוריו.
10
11 עוד טוען ב"כ המערער לחוסר איזון בולט בין הסכום שנוטר בידי המערער עפ"י
12 פסה"ד לבין הסכומים העומדים לרשות המשיבות. טענה זו הוא מבסס על עקרון
13 השיוויון וכן על דיני היושר במשפט העברי.
14
15 ב"כ המשיבות אינו מתכחש לכך כי הכנסתו של המערער בפועל מגיעה לכדי כ-
16 5,500 ₪. דא עקא, לטעמו גובה הכנסתו של המערער אינו רלוונטי כלל כשבא
17 ביה"מ לדון במזונותיהם של קטני קטנים, שכן חובת האב למזונות ילדיו עד גיל 6
18 הינה מוחלטת, ומעיקר הדין אין האם חייבת כלל במזונות ילדיה.

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1

2 4. על פי סעיף 3 (א) לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959 (להלן: חוק
3 המזונות): "אדם חייב במזונות הילדים הקטינים שלו... לפי הוראות הדין האישי
4 החל עליו"; ואמנם, בעקבות הדין האישי ההלכה הפסוקה מטילה על האב, באופן
5 אבסולוטי; מזונותיהם ההכרחיים של ילדיו הקטינים (עד גיל 15), תוך שעל האם
6 מוטל (מגיל 6) חיוב למזונות ילדיה מדין צדקה בלבד.

7

8 הלכה זו במרבית המקרים משתלבת בעקרונות הצדק ובמאזן הכללי של החובות
9 והזכויות של ההורים, אף כי לעתים תוצאתה עיוות הפוגע באופן בולט בזכות
10 לשוויון וביכולתו של האב לקיים את עצמו, ולו בדוחק.

11

12 5. אף כי חוקי היסוד, ובכללם - חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אינם פוגעים בתוקפו
13 של דין שהיה קיים ערב תחולתו של חוק היסוד, משחוקקו חוקי היסוד מוטל על
14 ביה"מ להתחשב בערכי היסוד המוגנים על ידם ולפרש לאורם את החוק.

15

16 ענין השוויון בין המינים מצא ביטוי גם בתיקון (מס' 2) לחוק שיווי זכויות האשה,
17 תשי"א-1951, בו הוסף סעיף מטרה שזו לשונו: "חוק זה מטרתו לקבוע עקרונות

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1 להבטחת שיוויון מלא בין האשה לאיש, ברוח עקרונות שבהכרזה להקמת מדינת
2 ישראל".

3

4 עם חקיקת חוקי היסוד הועלה עקרון השוויון לדרגה חוקתית. (ר' למשל בג"צ
5 454/94, 453, שדולת הנשים נ' ממשלת ישראל, פ"ד מ"ח (5) 501, 523, א. ברק,
6 פרשנות במשפט, כרך ג', פרשנות חוקתית, תשנ"ד, 423-426).

7

8 6. אף בעניינים בהם חל הדין העברי, משנדרש הדבר, נמצאה, במקרים רבים, הדרך,
9 כדי להחיל את עקרונות השיוויון, כבוד האדם וכן זכותו על קנינו, על המקרה
10 הקונקרטי. דרך זו שני אפיקים לה: האחת - נובעת מן הדין העברי ומפרשנותו,
11 והאחרת - באמצעות החוק והפסיקה.

12

13 כך, למשל, חברו החוק והפסיקה להחיל עקרונות אלו לענין חלוקת הרכוש שנצבר
14 במהלך החיים המשותפים של בני זוג - משחוקק חוק יחסי ממון בין בני זוג,
15 תשל"ג-1973, ובאמצעות חזקת השיתוף, יציר כפיה של הפסיקה.

16

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

7. גם בענין המזונות הלכה הפסיקה כברת דרך כדי ליתן מענה לענינים שהזמן גרמם
ובמגמה להגן על זכויות יסוד ולאזן האינטרסים בין בני הזוג בלא לפגוע ברווחתו
של הילד ובמזונותיו כדי צרכו.

4

דרך מקובלת אחת הינה צימצום מרכיב המזונות ההכרחיים, עד למינימום באופן
שמותר הסכום לו נזקק הקטין למזונותיו נקבע כמזונות מדין צדקה בהם חייבים
שני ההורים באופן פרופורציונאלי להכנסותיהם.

8

8. דרך ראויה אחרת הינה החלת דיני היושר במשפט העברי, המצויים ברמה
נורמטיבית גבוהה יותר מדיני המזונות ויש בהם כדי להוות מכשיר לתיקון
עיוותים, במקרים החריגים בהם דיני המזונות המסורתיים אינם נותנים מענה
ראוי.

13

מקורם של דיני היושר במשפט העברי בהוראת "ועשית הישר והטוב" (דברים ו',
י"ח) וכן "תעשה הטוב והישר" (דברים י"ב, כ"ה).

16

לענין דיני היושר במשפט העברי, נאמר בספרו של השופט זילברג "כך דרכו של
תלמוד", עמ' 58:

18

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003 :

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

"דיני היושר של המשפט העברי אינם חופפים לדיני היושר של המשפט האנגלי, אולם יונקים ממקור אחד, מן הצורך להקהות חודו של דין, וליצור בצידו תהליך שימתיק או יקציע את הזיזים והבליטות שבו..."

המשפט הוא דבר השווה לכל נפש, אך אינו הולם בדיוק נמרץ את רישומי אבריו של הפרט. היושר מווסת ומישר את ההדורים של החוק..."

גם פרופ' אריאל רוזן-צבי, במאמרו "על כוח המשפט ועוצמתו מול מגבלותיו

וגבולותיו" (עיוני משפט י"ז 5, 13), סבור כי ניתן לאמץ דיני היושר במשפט העברי

במקרים הראויים:

"באמצעות ערך היסוד של "ועשית הישר והטוב" ניתן, במסגרת המשפט העברי, למלא לקונות במשפט, ניתן לפרש את הכתובים ע"י השלטת ערך היסוד האמור עליהם, וניתן להטיל חובות אינדיווידואליות החורגות משורת הדין, אך הופכות עם הזמן חלק בלתי נפרד ממנו".

בדרך זו של צמצום המונח "צרכים הכרחיים" ואימוץ דיני היושר של המשפט

העברי הלך ביה"מ למשפחה (כב' השופט י. גייפמן) בתמ"ש (ת"א) 82010/96, סער נ'

חפר (תק-מש 97 (4) 1). והשווה עמ"ש (ת"א) 44/96, פלד נ' פלד, תק-מח 1 (97),

15623 שם נמצא כי "מזונות הכרחיים הם בערך 850 ₪".

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1

2 רעיון אחר שיכול שיש בו כדי לפלס הדרך לביה"מ במקרים חריגים מובא במאמרו .9
3 של פרופ' מ. קורלנדי "היש ליישם את עקרון השוויון בדיני הורים וילדים?" (קרית
4 המשפט, שנתון הקריה האקדמית, כרך ב', עמ' 131).

5

6 בסיכומי ב"כ המשיבים הועלתה הטענה כי על פי הדין העברי אין על האם חובה
7 לזון את ילדיה, ולו מדין צדקה. דברים אלו מקבלים משנה תוקף במאמר הסוקר
8 את ההלכה בענין, לפיה חובת האב למזונות ילדיו הינה חיוב משפטי מוחלט עד גיל
9 6, אפילו יש לילד נכסים משלו (שו"ע, אה"ע, ע"א, א). לאחר גיל 6 חובת האב
10 לילדיו הקטנים היא על פי תקנת אושא, וכפייה מדין צדקה. האם, לעומת זאת,
11 אינה חייבת במזונות ילדיה. (גם תקנות הרבנות הראשית מתש"ד ומתשל"ו אינן
12 חלות על האם).

13

14 בין מקורות המשפט העברי שנסקרו במאמר מובאת ההלכה התלמודית, כפי
15 שסוכמה ברמב"ם (אישות, כ"א, י"ח), לפיה הרשות בידי האם הגרושה להיפטר
16 מחובתה כלפי ילדיה (להניקם), ע"י שהיא "נותנת אותן לאביהם או משלכת אותן
17 לקהל, אם אין להן אב, והן מטפלים בהן". ובמשמע: לאם פטור מוחלט מנטל
18 המזונות של ילדיה.

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1

2 עוד מביא המחבר מדברי הבית מאיר (המחצית השניה של המאה ה-18) על השולחן
3 ערוך, אה"ע, לפיהם חובת האם מדין צדקה אינה קמה אלא כשהאב נפטר או
4 כשהאב או קרובי האב עניים ואינם יכולים לשאת בצרכי הילדים, בציינו כי דין
5 הצדקה המוטל על האם אינו דומה לדין הצדקה החל על האב, שכן החיוב מדין
6 צדקה החל על האב הינו חיוב משפטי שכופין אותו עליו. ובלשונו:

7

8 "אמנם, הן לגבי האב והן לגבי האם, נוקטת ההלכה
9 במונח "צדקה", אך ההבדל ביניהם אינו כמותי אלא
10 איכותי: חיוב האב הוא חיוב משפטי, ואכיפתו מדין
11 צדקה, ואילו חיוב האם כולו מדין צדקה, כצדקה החלה
12 על כל אדם".

13

14 10. המורם מכל האמור הוא כי בהעדר חובה בדין המטילה על האם לשאת במזונות
15 ילדיה היא נכנסת לגדר החרג שבסע' 3 (ב) לחוק המזונות, הקובע:

16

17 "אדם שאינו חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים
18 הקטינים של בן זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו,
19 או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונותיהם, והוראות
20 חוק זה יחולו על מזונות אלר".

21

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1 ובמשמע, חלות עליה הוראות סע' 3 א' לחוק המזונות (תיקון תשמ"ח) ובכללן
 2 הוראת ס"ק (ב'), לפיה: "בלי להתחשב בעובדה בידי מי מוחזק קטין, יחולו המזונות
 3 על הוריו בשיעור יחסי להכנסותיהם מכל מקור שהוא".
 4
 5 סיכומם של דברים, הצורך באיזונים הראויים והשאיפה לשוויון בזכויות והחובות
 6 בתוך התא המשפחתי יכולים למצוא אפיקיהם הן מתוך הדין העברי והן דרכו.
 7
 8 11. באשר לענייננו, על פי הסכומים שנפסקו ע"י ביה"מ קמא יהיה ברשות האם
 9 לסיפוק צרכיה וצרכי הקטינות ומדורן סך של 8,520 ₪ לחודש (ועוד סך של 625 ₪
 10 לחודש לתקופה שמיום 12/07/01 ועד 30/09/01), בעוד למערער יוותר בפועל סך
 11 1,050 ₪ לחודש (ובתקופה שעליו לשלם הוצאות המעון 325 ₪).
 12
 13 אמנם מהסכום שבידי האם עליה לשלם הוצאות המשכנתא בסך של כ-1,150 ₪
 14 לחודש. דא עקא, אף כך חלקן היחסי של המשיבות עולה על זה של המערער. מה
 15 גם שבכך מובטח מדורן, בעוד למערער, שהינו בעל הזכויות במחצית הדירה, לא
 16 מובטחת קורת גג.
 17

בתי המשפט

עמ 000367/02

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך 22/05/2003
:

לפני: כבוד השופטת חנה בן עמי

1 עוד יצויין כי בהחלטה לענין מזונותיהן הזמניים של הקטינות נפסק לכל אחת מהן
2 סך של 800 ₪ לחודש, ומשנקבע בפסה"ד כי לא הובאו ראיות לענין צרכיהן מן
3 הראוי היה שתהיה התייחסות לשוני בסכומים.
4 12. בהתייחס לכל אלו וכן לעובדה כי לקטינות מדור (הדירה המשותפת של בני הזוג,
5 בגינה משלם כל אחד מהם מחצית המשכנתא) אני מעמידה את סכום המזונות
6 שעל המערער לשלם ע"ס 2,900 ₪ לחודש. (1,100 ₪ לחודש לריטה, 950 ₪ לחודש
7 ל... (משיבה 2) ו-850 ₪ לחודש ל... (משיב 4)).

8

9

כל יתר חלקי פסה"ד ישארו בתוקפם.

10

11

המשיבים ישלמו הוצאות המערער בסך של 2,500 ₪ בצירוף מע"מ מהיום.

12

13

ניתן היום, כ' באייר תשס"ג (22 במאי 2003), בהעדר הצדדים.

14

המזכירות תמציא העתקי פסק הדין לב"כ הצדדים.

15

מותר לפרסום מיום 22/05/03 ללא פרטים מזהים.

16

חנה בן-עמי, שופטת

17